

ROZWÓJ POLITECHNIKI BIA OSTOCKIEJ W LATACH 1974-1989

Jacek KUSZNIER

Politechnika Białostocka, Wydział Elektryczny
e-mail: j.kusznier@pb.edu.pl

Streszczenie: W artykule przedstawiono etap z historii Uczelni od chwili uzyskania statusu Politechniki Białostockiej do czasu rozpoczęcia działalności w wolnej Polsce, to jest do roku 1989. Było to dla pracowników i studentów Uczelni czasem bardzo trudnym, naznaczonym wieloma ograniczeniami, a czasami również represjami. Udało się jednak w tym okresie utrwalić pozycję Uczelni, powołać nowe instytuty i kierunki a także rozpocząć największą inwestycję w historii, to jest budowę nowego kampusu. Od 1989 roku Politechnika musi odpowiedzieć na nowe wyzwania i przystosować się do działalności w nowym otoczeniu.

Słowa kluczowe: Politechnika Białostocka, Białystok, historia techniki, historia szkolnictwa.

1. WPROWADZENIE

Artykuł jest czwartym z cyklu prezentowanych na kolejnych edycjach Sympozjum Historii Elektryki, opisujących historię powstania i rozwoju Politechniki Białostockiej. Wcześniej teksty omawiały powstanie Prywatnej Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej NOT, przekształcenie jej w państwową Wieczorową Szkołę Inżynierską, a następnie w Wyższą Szkołę Inżynierską. Historia poprzednich etapów rozwoju Uczelni została opublikowana w Zeszytach Naukowych Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej Nr 69, 70 i 74. W prezentowanym artykule przedstawiono kolejny etap rozwoju Politechniki Białostockiej w latach 1974-1989, to jest w ostatnim okresie PRL-u [1-5]. Przekształcenie w 1974 roku Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Białymstoku w Politechnikę było poprzedzone uzyskaniem przez Uczelnię [6]. Nastąpiło to po 25 latach od powstania Prywatnej Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej NOT w dniu 24 listopada 1949 roku i 10 lat po uzyskaniu statusu Wyższej Szkoły Inżynierskiej.

Rys. 1. Logo Wieczorowej Szkoły Inżynierskiej z lat 1952-1964 [11], Wyższej Szkoły Inżynierskiej 1964-1974 [12] oraz Politechniki Białostockiej [13]

Rozwój uczelni, który do tego czasu w decydującym zakresie zależał od inicjatorów jej powstania, przejął

inne osoby. W 1971 roku stanowisko Rektora objął doc. dr hab. inż. Tadeusz Bezdowski (rys. 2) i sprawował je do 1981 roku.

Rys. 2. Prof. dr hab. inż. Tadeusz Bezdowski [7]

Pod jego kierownictwem podjęto decyzję i rozpoczęto realizację budowy nowego kampusu Uczelni przy zbiegu ulic Wiejskiej, Zwierzynieckiej i Świerkowej. Jednocześnie rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 września 1974 roku Wyższa Szkoła Inżynierska w Białymstoku została z dniem 1 października 1974 r. przekształcona w Politechnikę Białostocką (rys. 3). Inauguracja roku akademickiego 1974/75 na Politechnice Białostockiej została zorganizowana w sobotę 28 września w Sali Teatru Dramatycznego (rys. 4). Wicepremier PRL Zdzisław Tomal włączył na uroczystości profesorowi Tadeuszowi Bezdowskiemu Rektorowi WSI w Białymstoku akt przekształcenia WSI w Politechnikę. Wykładał inauguracyjny Model architektury wycieczki Białostockiej wygłosił architekt prof. dr Zbigniew Piniński.

Rys. 3. Akt nadania uczelni statusu Politechniki Białostockiej [7]

Rys. 4. Inauguracja roku akademickiego 1974/75 na Politechnice Białostockiej [7]

2. BUDOWA KAMPUSU POLITECHNIKI BIA OSTOCKIEJ

Podniesienie statusu WSiInż do rangi Politechniki Białostockiej spowodowało znaczny wzrost liczby studentów i pracowników. Konieczne stało się w tej sytuacji zbudowanie na potrzeby rozwijającej się uczelni kampusu akademickiego. Przygotowania rozpoczęto jeszcze w latach 1971-72. Opracowano ambitny projekt przyszłego miasteczka akademickiego (rys. 5), które zostało zaplanowane na terenie 36 hektarów w obrębie ulic: Wiejskiej, Zwierzynieckiej i Świerkowej. W planie prócz gmachów poszczególnych wydziałów ujęto również oddzielne budynki na rektorat, stołówkę, bibliotekę, przychodnię akademicką, halę sportową, basen, cztery akademiki i hotel asystenta.

Rys. 5. Makieta zaprojektowanego kampusu Politechniki Białostockiej [7]

Pierwszym oddanym do użytku obiektem w nowym kampusie był Dom Studenta Alfa z 600 miejscami. W kolejnych latach powstały gmach Rektoratu, następnie kolejne akademiki, gmach Instytutu Mechaniki, stołówka, gmach Wydziału Budownictwa. Niestety nie wszystkie budynki wybudowano przed 1981 rokiem. Wprowadzenie stanu wojennego i kryzys ekonomiczny wstrzymały inwestycje. Na oddanie nowego gmachu Wydziału Elektrycznego trzeba było czekać do 2002 roku, na Akademickie Centrum Sportu do 2006 roku, a na Centrum Nowoczesnego Kształcenia, gdzie znalazła się siedziba biblioteki do 2012 roku.

3. ZMIANY ORGANIZACYJNE ORAZ ROZWÓJ NAUKOWY I ORGANIZACYJNY POLITECHNIKI BIA OSTOCKIEJ

Nowe logo Politechniki Białostockiej zostało zaprojektowane przez jednego z najbardziej cenionych polskich projektantów, absolwenta Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie Karola Śliwkę. Stylizowane na litery P i B logo zostało po raz pierwszy przedstawione na posiedzeniu Senatu PB 30.01.1975 roku (rys. 1).

Wraz z przekształceniem Uczelni w Politechnikę wydziały zostały przekształcone w Instytuty na prawach wydziałów. Dziekanów po przekształceniach zastąpili dyrektorzy instytutów. Nową strukturę Uczelni stanowiły: Instytut Budownictwa Lądowego, Instytut Elektrotechniki, Instytut Mechaniki oraz jednostki międzywydziałowe: Instytut Matematyki, Fizyki i Chemii, Studium Języków Obcych, Studium Nauk Społecznych, Studium Wychowania Fizycznego i Sportu, Studium Wojskowe, Zakład Nowych Technik Nauczania, Ośrodek Elektronicznej Techniki Obliczeniowej oraz Biblioteka Główna.

Rys. 6. Ośrodek Elektronicznej Techniki Obliczeniowej Politechniki Białostockiej [7]

Instytut Elektrotechniki składa się z: Zakładu Podstaw Elektrotechniki i Metrologii, Zakładu Elektroniki i Automatyki, Zakładu Elektroenergetyki, Zakładu Przetwarzania i Użytkowania Energii Elektrycznej oraz Zakładu Urządzeń i Aparatów Elektrycznych. W 1975 roku zostało utworzone Studium Elektroniki. Pozwalało ono po dwóch latach studiów kontynuować naukę na Wydziale Elektroniki Politechniki Warszawskiej i tam uzyskać dyplom magistra inżyniera. W 1976 roku rektor PB prof. Tadeusz Biedowski zapowiedział, że naszą ambicją jest uruchomienie Wydziału Elektroniki, by dostarczyć fachowców fabryce Polkolor. Tego zamierzenia nie udało się jednak spełnić, a kierunek Elektronika i Telekomunikacja został uruchomiony na Wydziale Elektrycznym dopiero w 1991 roku.

W 1978 roku Politechnika Białostocka podpisała umowę z Hutą Szkła w Białymstoku o współpracy w zakresie: światłowodów szklanych oraz warstwy przezroczyste i półprzewodzące w szkło. Ze strony Uczelni za współpracę odpowiadali doc. dr Stanisław Kulaszewicz i doc. dr Jan Kucharski, a ze strony huty mgr inż. Jan Dorosz oraz mgr inż. Mieczysław Walczak. Jan Dorosz związał się w kolejnych latach z Politechniką, uzyskał tytuł profesora oraz rozwijał technologie wytwarzania światłowodów, tworząc wiodący w kraju i szeroko znany w świecie ośrodek działający obecnie pod nazwą Photonics Białystok (rys. 7). W kolejnych latach profesor Jan Dorosz pełnił również na Uczelni funkcje kierownika katedry oraz prorektora. Prace w tej tematyce są kontynuowane z wielkimi sukcesami przez kolejne pokolenia naukowców do dzisiaj.

W 1975 roku zarządzeniem Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki powołano Instytut Architektury na prawach wydziału, na bazie rok wcześniej utworzonego Studium Architektonicznego. Na stanowisko dyrektora został powołany prof. kontraktowy dr inż. arch. Zbigniew Piniński. Początkowo strukturę instytutu tworzyły: Zakład Projektowania Urbanistyczno-Architektonicznego, Zakład Rysunku Odręcznego, Malarstwa, Rzeźby i Modelowania oraz Zakład Historii Architektury i Konserwacji Zabytków. Siedzibą Instytutu był XVIII-

wieczny Pa acyk Gościenny przy ulicy Kilińskiego należący do zespołu pa acowego Branickich.

W 1976 roku zostaje powo any kolejny Instytut Inżynierii i Kszta towania Ochrony Środowiska.

Rys. 7. Pierwsza wieża do wyciągania świat owołów zbudowana na Politechnice Bia ostockiej [7]

Rys. 8. Mikroskop elektronowy na Politechnice Bia ostockiej [7]

W 1980 roku powo ano w Instytucie Elektrotechniki Zak ad Elektrotechnologii, którego kierownictwo obją dr inż. Kazimierz Cywiński.

W 1980 roku Rada naukowa Instytutu Budownictwa Ładowego uzyska a prawo nadawania stopnia doktora nauk technicznych w dyscyplinie naukowej inżynieria środowiska, a w 1988 r. w dyscyplinie budownictwo. W 1989 roku Wydzia Mechaniczny uzyska prawo do nadawania stopnia naukowego doktora nauk technicznych w dyscyplinie naukowej budowa i eksploatacja maszyn.

W 1984 roku zosta powo any Zak ad Produkcji Doświadczalnej i Us ug Technicznych Politechniki Bia ostockiej.

W 1986 roku Instytuty ponownie przekszta cono w wydzia y, które funkcjonują do dnia dzisiejszego.

4. OKRES DEMOKRATYCZNYCH PRZEMIAN NA UCZELNI (1980-81 R.) ORAZ CZAS STANU WOJENNEGO

Rok 1980 przyniós również na Politechnikę Bia ostocką powiew wolności i samorządności. Zawiąza się wtedy zarówno Uczelniany Komitet Za ożycielski NSZZ Solidarność, jak również NZS. Przyk adowo w Instytucie Elektrotechniki spośród 104 pracowników 65 osób przystąpi o do Komitetu Za ożycielskiego Organizacji Zak adowych Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych.

Karnawa Solidarności doprowadzi do tego, że spo eczność akademicka uzyska a po raz pierwszy g os w

wyborze w adz uczelni i wydzia ów. W 1981 roku w wyniku wyborów rektorem zosta doc. dr hab. inż. Jerzy Niebrzydowski. Kolejnym rektorem w wyniku wyborów w 1984 roku zosta prof. dr hab. inż. Mieczys aw Banach (wybrany na kadencję 1984-1990, zmar w czasie jej trwania 03.04.1988 r.).

Rys. 9. Kolejni Rektorzy Politechniki Bia ostockiej pochodzący z wyboru, doc. dr hab. inż. Jerzy Niebrzydowski (1981-1984), prof. dr hab. inż. Mieczysław Banach (wybrany na kadencję 1984-1990, zmar 03.04.1988 r.) [7]

W nowych warunkach akademiki przy ul. Zwierzynieckiej po raz pierwszy mogli odwiedzić z wizytą duszpasterską po kołędzie księża katolicki.

Rys. 10. Strajk studentów Instytutu Elektrotechniki w 1981 roku [7]

13 grudnia 1981 roku o godzinie 00 rozpoczę a się akcja Joda . 24 osobowe grupy milicjantów i pracowników SB wyruszy y w miasto. W sumie internowano w Bia ymstoku 59 osób. Wśród nich trzech cz onków Komisji Zak adowej NSZZ Solidarność Politechniki Bia ostockiej. Do pomieszczeń Akademickiego Radia Akadera w DS I (alfa) weszli panowie nie znający się na sprzęcie nadawczym. Rozg ośnię unieruchomili metodą rozrywania i przecinania wszystkich, widocznych przewodów i kabli. Taśmy ze studyjnymi nagraniami zapakowali do worków i wynieśli. Studenci otrzymali polecenie bezwzględne opuszczenie akademików w ciągu 48 godzin. Zajęcia zosta y odwo ane. Budynki mia y pustoszeć codziennie do 16:00, nie by o żadnych zajęć popo udniowych. Do każdego budynku można by o wejść tylko jednymi drzwiami resztę pozamykano. Zawieszono dzia alność NSZZ i ZNP. Wy ączono dzia anie sieci telefonicznej oraz wydano zakaz opuszczania miasta. Od godziny 22:00 do 6:00 wprowadzono godzinę milicyjną, poruszać się w tym czasie po mieście można by o jedynie za specjalną przepustką, którą wystawia Dzia Kadr. Do Zak adu Nowych Technik Nauczania przy ulicy Krakowskiej przyszed porucznik WP, któremu towarzyszy szeregowiec z bronią. Lustrowali sposób zabezpieczenia sserografów. Podstawowa organizacja PZPR Politechniki Bia ostockiej przeprowadzi a nowe wybory do Komitetu Uczelnianego. I Sekretarzem zosta pp k Antoni Juszcuk ze

Studium Wojskowego PB. Wydaje się, że by w tym okresie ważniejszy od Rektora.

Kary finansowe spotyka y pracowników np. za pozostawienie na noc w pokoju niezamkniętej w szafie na klucz maszyny do pisania. Wydano również polecenie opieczetowania i zabezpieczenia wszystkich magnetofonów na stanie Instytutu Elektrotechniki. Akademiki przy ul. Zwierzynieckiej lustrowa o wojsko. Żo nierze przeglądali każdy, opuszczony w pośpiechu przez studentów pokój. Zagląдали do tapczanów i do szaf. Kierowniczką DS. Alfa - Bożena Mikulska by a przewidująca i wcześniej sprawdzi a pokoje. Wynios a worek nielegalnej teraz bibu y (bibu a nazywano ulotki i gazetki). Zapewne oszczędzi a k opotów wielu studentom.

W po owie stycznia 1982 rozpoczęto przygotowania do przywrócenia zajęć dydaktycznych. Z końcem kwietnia, przed zbliżającym się świętem pracy, SB przeszuka o ponownie mieszkania 40 bia ostockich studentów i nauczycieli akademickich. Zatrzymano 23 osoby. Trzy świąteczne, majowe dni 1982 roku nie by y jednak spokojne. Wznowiono więc represje. Na PB zarządono specjalne środki ostrożności. Wznowiono pracownicze posterunki przy drzwiach wejściowych oraz polecono cogodzinną kontrolę wnętrza budynków, by nikt nie wywiesi antyrządowej ulotki. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego zarządzi weryfikację kadry nauczycieli akademickich. W jej wyniku niektórzy pracownicy zostali zwolnieni. W Instytucie Elektrotechniki 7 osób zosta o dotkniętych weryfikacją. Następnie we wrześniu 1982 roku Rektor PB otrzyma polecenie zwolnienia z uczelni tych, którzy 31 sierpnia 1982 roku zostali z apani podczas miejskiej manifestacji w rocznicę podpisania porozumień sierpniowych.

Rys. 11. Ćwiczenia samoobrony na uczelni [7]

O napięciu jakie w tym czasie panowa o świadczy to, że 16.04.1986 r. po wyjściu z budynku KW PZPR Rektor PB prof. Mieczysław Banach dozna zawa u serca. Czekaający na niego kierowca Jan Rusowicz natychmiast zawióz Rektora do szpitala i w ten sposób uratowa mu życie.

Okres od 13 grudnia 1981 roku do 1989 roku by dla pracowników i studentów Uczelni czasem bardzo trudnym,

naznaczonym wieloma ograniczeniami, a często również represjami.

5. PODSUMOWANIE

Opisane wydarzenia pozosta y w pamięci dzięki pasji i staraniom strażnika pamięci Politechniki Bia ostockiej inż. Mirosława Bujanowskiego. Artyku ten dedykuję pamięci pracowników i studentów Politechniki Bia ostockiej z czasu trudnych lat schy ku PRL-u.

Praca zosta a wykonana na Wydziale Elektrycznym Politechniki Bia ostockiej w ramach WZ/WE-IA/3/2023.

5. BIBLIOGRAFIA

1. Kuszniar J.: Rola elektryków w odrodzeniu technicznego nauczania akademickiego w Bia ymstoku, Wiadomości Elektrotechniczne, 1/2019.
2. Kuszniar J.: Elektrycy w historii Politechniki Bia ostockiej, Maszyny Elektryczne - Zeszyty Problemowe Nr 4/2018 (120).
3. Kuszniar J.: Początki Wydzia u Elektrycznego na Politechnice Bia ostockiej, Zeszyty Naukowe Wydzia u Elektrotechniki i Automatyki PG, Nr 69/2020.
4. Kuszniar J.: Przekształcenie Wieczorowej Szko y Inżynierskiej w Bia ymstoku w Wyższą Szko ę Inżynierską, Zeszyty Naukowe Wydzia u Elektrotechniki i Automatyki PG, Nr 70/2020.
5. Kuszniar J.: Rozwój Wyższej Szko y Inżynierskiej w Bia ymstoku do czasu przekształcenia w Politechnikę Bia ostocką, Zeszyty Naukowe Wydzia u Elektrotechniki i Automatyki PG, Nr 74/2022.
6. Dz. U. 1964 nr 35 poz. 230, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 września 1964 r. w sprawie przekształcenia Wieczorowych Szkół Inżynierskich w Bia ymstoku i Bydgoszczy.
7. Materia y Archiwalne Politechniki Bia ostockiej.
8. Bujanowski M.: Kalendarium PB, Materia y niepublikowane.
9. Niedźwiedzka M., Tadeusz Bezdowski. Rektor swojej uczelni, Oficyna Wydawnicza Politechniki Bia ostockiej, Bia ystok 1999.
10. Politechnika Bia ostocka 35 lat, Oficyna Wydawnicza PB, Bia ystok 1984.
11. Bujanowski M.: Z archiwalnej teki , Absolwenci WSI 1954, Życie Politechniki, 3/2009.
12. Bujanowski M.: Z archiwalnej teki , Przyczynek do historii Senatu Politechniki Bia ostockiej, Życie Politechniki, 1/2013.
13. Księga identyfikacji wizualnej Politechniki Bia ostockiej.

DEVELOPMENT OF BIA YSTOK UNIVERSITY OF TECHNOLOGY IN 1974-1989

The article presents a stage from the history of the University from the moment of obtaining the status of Białystok University of Technology until the beginning of its activities in free Poland, that is, until 1989. This was a very difficult time for the employees and students of the University, marked by many restrictions and sometimes repression. However, it was possible during this period to consolidate the position of the University, to establish new institutes and faculties and to begin the largest investment in its history, that is, the construction of a new campus. Since 1989, the Białystok University of Technology has had to respond to new challenges and adapt to operating in a new environment.

Keywords: Białystok University of Technology, Białystok, history of technology, history of education.